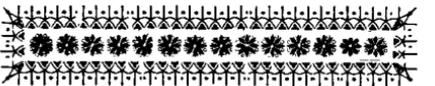

Ամենայն ինչ պետք չէ «Այլ ջրով լուալ», կամ խնդիրը բարդել, կենսառեւել, որով ընթերցողի ստիպումի Երկարունի կնիկն գիճմար։ Այլ է Լուսինի ստար բառերու գործածութեան նպատակը, եւ զայս պոլսահայ լրագրոցը, Լուսինի՝ միջնադարի առաջնական բառերը կը գործածէ, այն, որոնց միայն այն առիթն՝ երբ այն միջնադարի առաջնական բառերուն համակը՝ Տայերեն լեզուին մէջ կը պակսի եւ առանց զխարտուպետ եղբորու քարտէր կցիցելու, կարելի չէ բացատրել։ Իրօք է նաեւ թէ երբեմն Ոստումնաթերթիս, ստար բառերը՝ երուպական ստառերով զէրէ (սովորականը միշտ Տայերէն է)։ սակայն անշուշտ մտացի պատճառաւ մը, վասն զի եթէ ընթերցողը՝ օտար բառին նշանակութիւնը գիտէ, զիսէ կարգանք ալ, չգիտցողը՝ ըլլայ Տայ կամ իտար ստառերով, իրը նոյն կը մնայ։ Այստ ստիկա խնդիր չէ վերջերս։ Այս դէպքէն զուրս՝ թող Տաճի «Յարպիկ», յարգելի յօդուածագիրը յոյս տալ թէ երբ, ինչ դիպաց մէջ Լուսինի թղթահայտ լեզուական հիւանդութեանն վարկած է, ո՛ր կ'կր տաւած է ստար բառ մը, զոր Տայերէնն աւեր ու կրնար բացատրել մեկին, առանց երկարատեսութեան, եւն եւն։ Զայս խնդիր մըն է ստիկա, որ հալը կը ստպէ եւ զայս պոլսահայ լրագրոց մէջ — կարեն անուրդի հանուած — վնասցող ստար բառերու քմահաճ կիրառութիւնը, որ ոչ թէ «Լուսինիս», բնաւօր կերպով դիտած նպատակովն է, այսինքն՝ իբր միջնադարի առաջնական բառի անհասկնալի հալ, որուն իմաստն անկարելի է միշտ Տայերէնի փոխանցել, այլ դիտածմը է, ինքնակոչ գրողներու քմահաճոյցն ձեռք մանուտած։ Եւ զիսէք որոնք են այդ ստարգի քաջագործութիւններուն գիւցազն հնդկանկերը՝ միտ գրէք, պատկանելի, երեւելի գիտական գրադէմներ կամ փորձաւոր խմբագիրներ։ չեն, հապա վարժարաններէն դեռ նոր ստք զուրս գրած կամ շինողն յպաստ-պիտոցաւոր գրողները... որոնք գաւառներու գրանդաններուն հազիւ հրատեւչա ստաւ՝ լրագրոց մէջ անուներն ծանօթացնելու, համբաւ հանելու մարմալէն վարակուած, փոխանակ բբի՛ կը դիմեն գրչի։ Իրենց գիտցած ոտորմնի զազդերէնն — իրենց լեզուա խօսքնը. — 6talor ընելու համար, իսկ մեր լեզուա յոյց գնելու, ծովելու — համար, որ գիտնական են. կ'աշխատին կարելի եղածին շափ իրենց անձուներ, խայտառակ վիճածք՝ զաղ. անպետ եւ անճա՛ բառերով թիւիլ, վարդարե՛լ... Եւ հոգերն անգամ չէ, թէ իրենց զազդոյցած եւ աննիւրի կերպով գործածած ստար բառին կուտարեալ, միշտ համանիշտ Տայերէնն աւեր եւ հայկական սիրուն լեզուն կ'պակասին, յմանապետ փայլերն չէ թէ իրենց այս սքանչելի արատգրածն հասկցող կայ, կարծեմ թէ Լուսինի բառերու ուղղութեան, Մշակ արտոյտ խորի շափաղանջութեան եւ Պայտլ լրագրութեան աննիւրիցուցանելութեան մէջ տարբերութիւնը՝ շայտ զգալի է։ Այս՝ «Օտար բառերի մանանդ գիտական բառերի անհրատեւչա գործածութիւնը՝ պետք է, միայն խնդիրը ձեռք մէջն է», կ'սէ «Յարպիկ» գործածներ, հնար եղածին շափ սակաւ գործածներ

եւ միշտ ի նկատի ունենանք որ հարկաւոր է՝ 1) այդ բառերը գործածել հայ ստառերով. 2) սկզբներում զնիկ միշտ կողքին՝ Տայ. բացատրութիւնը կարճ կամ երկար. 3) իւրացնենք այդ բառերը եւ մեր լեզուի դրոշմը զնենք նրանց վրայ... ր, բնաւօր եւ արդար պահանջում, բարի է։ — Մակայն թէ «Յարպիկ ինքնին այս՝ «խելքի համակայն, կանանները կը յարգէ, կը պահէ եւ ի գործ կը գնէ։ Մենք ցաւով կ'ընենք թէ չենք կրնար հաստատել, վասն զի գրեթէ ամէն էր արուած կանաններուն հակառակը կը վկայէ։

Եւ հայոց ինչ։ Անդրեայի Լ. Ք. Բ. Լինչ իւր երկհատոր Armenia. սքանչելի երկին մէջ՝ երկարագիտ զայս բնակող Հայոց ստորոշական թիւը կը համարէ 2,427,394 հոգի։ Մակայն այս — կարծես կանոնով չափուած — թիւը շատ քիչ կ'երեւայ մեզ. վասն զի «Ար Կեանքի» (Թ. 10) «Հայոց վիճակագրութիւնը», շահեկան յօդուածին մէջ, ստար սղաղայ այլեւայլ նոր հրատարակութեանց համակայն՝ Տայ ազգին համազումար թիւը կը ներկայացուի 3,840,000ով, որ կարծես թէ դեռ իրական թիւը չէ։ Կաթողիկէ Հայոց թիւն ալ կը համարէ հազիւ 86,613 որ սխալ է։ Կաթ. Հայոց թիւը՝ այսօր 180,000 են պակաս չէ։ Հմմտ. Լուսինի Ա. 1897, թ. 5, էջ 151, ծան. * * * :

ՅԵՂԱԿԵՐԷՆ ԾԵՍՈՒՆԵՐ
 Վրեմս, 30 Յունիս 1901:

Անգղիա-Տրանսկասալ։ Անգղիա Բուրբուն պզտիկ ազգը նուանելու անկարողութիւնը տեսնելով ճանդերն, պատերազան աւելի կատաղութեամբ մղելու ճիգը կը թափէ, առանց ցայտը որբէ նշանաւոր արդիւնք մը ձեռք բերած ըլլալու։ Ըսնի մ'ասիս է, որ պատերազմին այս ծանձնացուցիչ միօրինակութիւնը կը բարունակուի, միայն մանր միջադէպերով ընդհատուած։ Էդուարդ թագաւորին հարաւ-ափրիկեան պատերազմին նկատմամբ ըննելի խաղաղամիտ քաղաքականութեան մասին շատ աւելորդ եզրակացութիւններ հանողներ եղան, որոնք ըլլորովին անհիմն էին, այնու որ թագաւորն աւելի Չէմբրըլէյի քան Նեպաիտ Սալզբրիի կը միտի։ — Գերմանիոյ կայսեր վրայ դրուած միջամտութեան յոյսերը ըլլորովին անհիմն են։ Բոթա զօրավարին ամուսինը՝ ամոնյս ճին Սուտամբըրն հասաւ, ինչպէս պատմութեամբ կ'ընդունուի, Կրիզերի անգղիական մէկ երկու առաջարկութիւններ

ներկայացնելու համար: Տիկինն Կրիզելի հետ տեսակցելէն ետքը հաստատած է թէ Կրիզելը իւր ուղղութեան եւ ընտան դրեց մէջ անյողողող է: Լէյտս ինքնին հաշտութեան մասին հրատարակուած պէտքէն լրերը ստիպուած եղաւ սուտ հանելու: — Պատերազմը դաշտէն եկած լրերուն մին թէ Բէյէր թուր զօրավարն յաղթուած ըլլալ Կիւնըր ինքնին սուտ հանած է: Անոր հակառակ ամսոյս 12ին Բուրերը կարողացան «Վիկտորիա-հրացանածիգ», ներու 250 հոգւոյ ծիւղեր ջոկատ մը, որ Բիտսընի բանակէն բաժնուած կը բալէր՝ ցիր ու ցան ընել եւ բնազոյն մասն երկու թնդանթով գերի բռնար: Փոխադարձաբար Անգղիացիք ալ յաջողեցան յաճախ Բուրերու մթերքի կառախումբը հարուստ աւարներով ձեռք ձգել:

Աւստրիա: Փրանկիսկոս Յովսէփ կայսրը, 12 տարի ետքը՝ երկրորդ այցելութիւն մ'ըրաւ ի Բոհեմիա: Կանգ առնելով այլեւայլ միջակ քաղաքներ, ամսոյս 14ին հասաւ Պրագ, ուր հանդիսութեամբ ժողովրդեան զործածութեան յանձնեց իւր անուամբը նոր կառուցուած սիրուն կամուրջը: Կրկին ազգաբնակութեան զգացմանց յարմարելով իւրաքանչիւր քաղաքապետը՝ Նորին Վեճը կ'ողջունէին շէխերէն եւ գերմաններէն, որոնց նոյն լեզուներով կը պատասխանէր կայսրը. ի մէջ այլոց սա նշանաւոր խօսքը շեշտելով «Ուրիշ որ եւ է բանի մ'այնպէս չեմ՝ փափաքիր, ինչպէս՝ որ Աւստրիոյ ժողովրդոց մէջ իւսդադառթիւնը մտնէ:», — Տիրոջի իտալական ընակչութիւնը, երկար ստանէ վեր կը ձգտի անկախ վարչութիւն մը ձեռք ձգելու, որուն միտեալ են Խորհրդարանին գերմանական կուսակցուցից, ուղիղ տրամաբանութեամբ անկէ հետեցնել ուզելով նաեւ Բոհեմիոյ՝ ինչպէս լեզուական, նոյնպէս քաղաքական բաժանումը, որ նմանապէս Հէլիներուն դիտմանց հակառակ է: Վերջերս դարձեալ կը սկսին լսուիլ գերմանական ժողովրդեան շահերը պաշտպանելու համար՝ առանց թերթակալի նախարարի մը պահանջները: Կայսերական հրովարտակաւ հաստատուեցաւ հունգարիոյ պետութեան հասարակաց ծախսոց մասնակցութեան առ հարկըր (Quote), որ է անցեալ տարւան պէս 66⁶⁰/₁₀₀ առ 33¹/₁₀₀:

Ճննախումբ: Ամսոյս 4ին զօրով Վալդերգէ իւր բուլըր իշխանութիւնները վար դնելով՝ յաջորդ օրը նամբայ ելաւ մասուկի վրայէն: Վալդերգէ իւր դարձը քանի մ'օր յապաղելու ստիպուեցաւ, անգղիական եւ գաղղիական սակաւաթիւ ջոկատի մ'ընդհարման պատճառաւ, որուն մէջ 4 գաղղիացիք ինկան, 5 հոգի ինչպէս եւ 4 գերմանացիք վիրաւորեցան: Վալդերգէի դարձովը կարելի է ըսել թէ ճննական պատերազմը պաշտօնապէս ուշ առաջդրուած է: Սակայն դեռ միշտ երկիւղ ազդող եւ խոսկեցուցիչ լրեր կը տարածուին կոփամարտներուն՝ երպոյական բանակին հեռանալէն ետքը՝ դարձեալ ոտք ելլելուն մասին: — Գերմանիա, ի վարձատրութիւն իւր ճննական պատերազմին մասնակցող զինուորաց' առանձին յիշատակի միտալ մը դրոշմել կու տայ, որ ամէնուն առանց խտրութեան պիտի բաժնուի:

Ք Ր Ո Վ Ա Ն Գ Ե Վ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

- ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ**
 ԳՐԱԿԱՆ — Մի նոր օրինակ նորագիտ Մոսկորդաց գրոց. 193:
 ՀՆԱԳՐԱԿԱՆ — Նաիրի-Ուքարտուի պատմութիւնն ըստ ստորեւանեան եւ պարսիկ սեպագիր արձանագրութեանց. 195:
 ՊԱՏՄԱԿԱՆ — Շոխաբեթուպուլոյ ազգայնաց պահանջուած նոր արտօնագրութիւնը կ'ընդունին. 206:
 ՄԱՅՅՆԱԳՐԱԿԱՆ — Ըննադատութիւնը Եզնկայ գերմաներէն թարգմանութեան վրայ. 210:
 ԼԵՃՈՒՍԱՄԱՆԱԿԱՆ — Արաբկերի գաւառաբարառը. 213:
 ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ — Արաբացը Մ. Գրոց մէջ. 218:
ԱՅԼԵՒԱԿԱՆ
 ԱԶԳԱՅԻՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ԺԱՆՉՓՈՒՆՆԸ — 1 Վկայաբանութիւնը Առաքելոց. — 2. Լազարեանց տոհմին Մեծ Բարեբարին մահուան հարիւրամայ տարեդարձը. — 3. Մշակին՝ մեր պատասխանը. — 4. Այլանդակ նորութիւն մը. — 5. Զայոց թուր. 221:
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ 223:

ՎՐԱՄԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱՆԱԿԱՆ ԽՄԱՐԱԿՈՒՄ
Է. Ի Ա Փ Ս Ե Լ Վ. Պ Ա Ր Ո Ն 2
 Վ Ի Ե Ն Ն Ե. Մ Ի Ի Թ Ո Ր Ե Ն Ե Յ Պ Ա Ր Ո Ն